

**ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
АГРОПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ФУНКЦІЙ НАСТАВНИКА
АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ**

**Р.В. СОПІВНИК, доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки Національного університету
біоресурсів і природокористування України**

***Анотація.** У статті показано діяльність наставника академічної групи в аграрному вищому навчальному закладі у контексті реалізації виховних функцій. Акцентовано увагу на методологічних засадах виховної роботи, застосуванні ціннісного, ноосферного підходу, теорії рис в освітньому процесі аграрних вищих навчальних закладів. Аналізуються питання конструювання виховного ідеалу шляхом правильного добору пантеону героїв національної історії та визначення календаря свят і пам'ятних дат. Загострюється увага на питаннях здорового способу життя сучасних студентів і молоді.*

***Ключові слова:** виховання, ціннісне ставлення, пантеон героїв, календар державних свят і пам'ятних дат, функції наставника академічної групи*

***Аннотация.** В статье показана деятельность наставника академической группы в аграрном высшем учебном заведении в контексте реализации воспитательных функций. Акцентируется внимание на методологических принципах воспитательной работы, применении ценностного, ноосферного подхода, теории черт в образовательном процессе аграрных высших учебных заведений. Анализируются вопросы конструирования воспитательного идеала путем правильного подбора пантеона героев национальной истории и определения календаря праздников и памятных дат. Обостряется внимание на вопросах здорового образа жизни современных студентов и молодежи*

***Ключевые слова:** воспитание, ценностное отношение, пантеон героев, календарь государственных праздников и памятных дат, функции наставника академической группы*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У ХХІ ст., в умовах наростання терористичних загроз, поглиблення глобальної екологічної та економічної криз, гострого дефіциту вичерпних ресурсів, насамперед прісної води та енергоносіїв, продовження життя людського роду на планеті Земля можливе за умови дотримання народами світу норм і правил гуманістичної етики, моральних принципів, орієнтації молоді на абсолютні і національні цінності. Усе це залежить у значній мірі від виховання.

Важливість виховання людини як особистості завжди підкріплювалась народною мудрістю і крилатими висловлюваннями знаменитих мислителів-педагогів давнини і сучасності. За східними уявленнями, навчання і виховання вважались нерозривно пов'язаними: «без виховання знання – вогонь без дров; без знання вихованість – як душа без тіла». У багатій мудрості є багато смут-

ку. Хто примножує знання – той примножує скорботу (Євангеліє). «Навчена, але невихована людина – страшніша за звіра», – писав Платон.

Григорій Сковорода у філософському творі «Вдячний Еродій» наголошував: «Яка користь від англійської мови без доброї думки? Який плід тонка наука без благого серця? Хіба, щоб була знаряддям злості, мечем лютої і сказати притчею: «крила і роги свині».

Костянтин Дмитрович Ушинський зауважував: «Ми сміливо висловлюємо переконання, що вплив моральний складає головне завдання виховання, більш важливе, ніж розвиток розуму і наповнення голови знаннями».

Микола Іванович Пирогов вважав, що «кожен учитель будь-якої школи тільки тоді відповідає своєму призначенню, коли одночасно з викладанням займається вихованням».

Відомий український хімік Дмитро Іванович Менделєєв стверджував що: «Знання без моральності – це меч у руках безумця».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Проблеми діяльності наставників академічних груп та виховання сучасної студентської молоді знаходять висвітлення у працях І. Д. Бега, Г. П. Шевченко, Н. Є. Миропольської, І. В. Сопівник та інших. Проте питання ґрунтового аналізу актуальних проблем, методологічних засад виховання крізь призму функцій наставника академічної групи аграрного вищого навчального закладу висвітлені недостатньо.

Мета статті полягає у розкритті методологічних засад виховання особистості студентів аграрних вищих навчальних закладів крізь призму функцій наставника академічної групи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нам відомо, що результатом навчання є знання, уміння і навички. Знання – це наукова інформація засвоєна людиною на рівні осмислення і запам'ятання. Уміння – це здатність застосовувати знання на практиці, готовність до успішного виконання дій. Навичка – це вміння доведене до автоматизму, коли певна діяльність виконується без контролю з боку свідомості, без значних затрат фізичних і психічних сил. Навичка виникає у результаті багаторазового повторення певних дій. Отже, знання, уміння і навички – є результатом навчання людини.

А що ж є результатом виховання? У цілому ми знаємо, що виховання – це процес формування гармонійно і всебічно розвиненої особистості, а особистість – це людина у сукупності її соціальних рис і властивостей (якостей), тому результатом вихованості будуть сформовані особистісні якості.

Які ж соціально значимі якості особистості людини можна виділити? Серед них: моральність, інтелектуальність, патріотизм, відповідальність, наполегливість, працелюбність, чесність, справедливість, комунікабельність, гуманність, мужність, громадська активність, ініціативність, емпатійність, любов до природи, гідність, професійність, дипломатичність, толерантність, стресостійкість тощо.

Що таке особистісна якість? Це здатність людини поводитись подібним чином у широкому діапазоні ситуацій (Р. Кеттел). Моральна, чесна людина буде чесною у магазині, на роботі, у стосунках з батьками, друзями, недругами, у бізнесі, спорті. Людина, яка є носієм автентичного патріотизму, виявляє його у різних життєвих ситуаціях: розмовляє українською мовою, знає і пропагує національну культуру, шанує і поважає національних героїв, цікавиться і знає національну історію, готова відстоювати національні ідеали навіть ціною власного життя і здоров'я, тому патріот стояв на Майдані проти антиукраїнсь-

кої злочинної влади, віддавав життя на вулиці «Інститутській» і «Михайла Грушевського», сьогодні зі зброєю в руках захищає Україну на її південному сході. Коли закінчиться війна, патріот буде зміцнювати українську державність, покращувати добробут українського народу самовідданою і наполегливою мирною працею.

Формуванням особистісних, соціально важливих якостей студентів має займатися виховання, а від так це є покликанням наставника академічної групи. Для чого? Щоб здобуті студентом знання, задатки, розвинені до рівня таланту, сформовані уміння і навички, опановані прогресивні способи ведення агрогосподарства шляхом правильного морального вибору були поставлені на службу доброму, вічному і розумному, справедливому, загальнолюдському і національному. Цього можна досягнути тоді, коли у студента буде сформовано ціннісне ставлення до дійсності.

Що таке ціннісне ставлення до дійсності? Цінність – це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів дійсності. Цінність є світоглядною орієнтацією людини, уявленнями, які склалися в тій чи іншій культурі про ідеал, моральність, добро, красу. Ставлення – це вибірково встановлений у свідомості суб'єкта зв'язок з об'єктом оточуючого світу, що проявляється в раціональній (вербальна), емоційній (переживання, психічні стани), практичній (вчинок, поведінка) формі.

Ціннісне ставлення – це такий зв'язок людини з різними предметами і явищами дійсності, що характеризується усвідомленням їх значимості, емоційно-позитивною оцінкою та виявляється у соціально-корисній діяльності суб'єкта. Це коли людина бачить у певних об'єктах, предметах, сутностях особисту, загальнолюдську чи національну значимість. Певні предмети і явища об'єктивного світу оцінюються людиною крізь призму добра і зла, істини чи хибності, краси чи потворності, допустимого чи забороненого, справедливого чи несправедливого, піднесеного чи ницого, морального чи аморального. У результаті, такі предмети набувають вартості чи девальвуються, тобто визначається, що є добрим чи поганим, красивим чи потворним, важливим чи мало-значимим.

Цінності опредмечуються у кодексах поведінки, нормах і правилах моралі, соціальних і педагогічних вимогах, живописі, літературі, поезії, кінематографії культури засвоюються людиною і стають якостями її душі.

До речі, у західноєвропейській педагогіці замість категорії «виховання» використовують цілий ряд складних понять «education» – освіта, «attitude education» – формування ставлення, «value education» – формування ціннісного ставлення. Є ще дієслово «to bring up» – вирощувати, ростити.

Сьогодні вченими виводяться цілий ряд груп цінностей, а в окремих випадках навіть система цінностей, яку має засвоїти кожна вихована людина. Так, П. Підкасистий виділяє п'ять важливих, з точки зору виховання, цінностей: 1) цінність людини як міри всіх речей (Протагор); 2) життя – в основі філософія Альберта Швейцера; 3) цінність суспільства; 4) цінність праці; 5) цінність природи (це особливо актуально для природоохоронних і аграрних вищих навчальних закладів) [1].

Е. Шпрангер побудував своєрідну теорію форм життя, виділивши типи особистості, а саме: 1) теоретична людина (цінність знання); 2) економічна людина (цінність прибутку); 3) естетична людина (цінність краси); 4) суспільна людина (цінність соціальних контактів); 5) владна людина (цінність влади) 6) релігійна людина (цінність абсолюту, вищого нескінченного) [2].

В. Франкл вводить власне, вистраждане уявлення про цінності – смислові універсалії, що викристалізуються в результаті узагальнення ситуацій, з якими суспільству і людині довелося зіткнутись в історії. За допомогою цих цінностей людина може зробити своє життя осмисленим: за допомогою того, що ми робимо (цінність творчої діяльності); за допомогою того, що ми беремо від світу (цінність любові); за допомогою позиції, яку ми займаємо стосовно долі, яку не маємо змоги змінити (цінність ставлення). У пошуках сенсу людину направляє її совість. Совість – це орган смислу. Її можна визначити, як здатність шукати той єдиний, унікальний смисл, який прихований у кожній ситуації [3].

О. Вишневський розробив авторський системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання і розвитку особистості людини. Виховання на думку О. Вишневського – це не що інше, як приєднання до ієрархії вартостей, добровільно обраної, засвоєної і реалізованої шляхом відповідної діяльності. Засвоєні цінності існують у формі якостей людської душі, що презентується назовні певними вчинками, всією поведінкою людини.

О. Вишневський устанавлює ієрархію системи цінностей, зважаючи на те, що суспільний організм включає шість ієрархічно взаємозалежних рівнів: природа – людина – родина – спільнота – нація (держава) – все людство. Кожен із цих рівнів виробляє і утверджує у житті свої цінності. Вони й складають ту систему, різні рівні якої розташовані у такому порядку: валео-екологічні цінності (природосвідомість, збереження здоров'я) – цінності особистого життя (характерність) – сімейні цінності (родинність) – громадянські цінності (демократизм) – національні цінності (патріотизм) – абсолютні вічні цінності (моральність) – Бог [4].

Така система цінностей окреслює ідеал людини (гармонійна і всебічно розвинена особистість), калокагатія, зовнішня привабливість помножена на духовне багатство, розум і фізичну силу. Виховний ідеал має важливе значення у процесі самовиховання. Студенти зрілі, самодостатні, зосереджені на успіху молоді люди, які у переважній більшості займаються самовихованням, що є цілеспрямованою діяльністю направленою на вироблення позитивних якостей і подолання негативних, коли об'єкт і суб'єкт виховання конвергуються (сходяться) в одній особі. М. Стельмахович говорить [5], що виховання досягає своїх цілей ефективніше тоді, коли воно підтримується самовихованням, тобто коли студент виявляє активність, осмислює, міркує, аналізує, змінює себе і оточуючу дійсність відповідно до власних поглядів, переконань, ідеалів. Це відповідає такому типу взаємовідносин наставників і студентів, який охоплюється поняттям «побудова партнерських стосунків» на засадах «педагогіки співробітництва», коли вихователь і вихованець є носіями предметно-перетворювальної діяльності, коли моральна норма не просто нав'язується, а пізнається вихованцем за допомогою методу природних наслідків (усвідомлення суті), коли істина «генерується з середини», а не дається в готовому вигляді. Тоді погляди будуть чіткими, переконання міцними, а від так і поведінка – соціально-схвалюваною і моральною. Наприклад: ми не просто забороняємо дівчатам палити цигарки, бо це шкідливо, а розкажемо історію про те, як дівчина стала безплідною в результаті тютюнокуріння, а після тривалого лікування нарешті завагітніла, але привела на світ не дитину, а мутоване, нежиттєздатне створіння, яке довелося омертвити. І нехай при цьому кожен подумає про причини такої біди (студент стає суб'єктом осмислення конкретної ситуації і генерує педагогічно спрямовані висновки що стають імперативом). Або

продемонструємо відеофільм, який пропагує цінність, справжнього кохання, ставить їх вище кар'єри, багатства, ефімерного успіху через шлюб за розрахунком («Доля Марини»). Притча «Про двох жабок у глеку з молоком» (порятунок людини – праця), притча «Про старого баранчика в колодці» (те, що нас не вбиває – робить нас сильнішими).

Принцип єдності свідомості і поведінки у вихованні вказує нам на те, що змінити поведінку людини можна через знання, погляди і переконання, вплив на душу людини. Умовно у структурі особистості виділяють кілька сфер: когнітивна (знання, погляди, поняття, судження); емоційно-ціннісна (почуття, ставлення); мотиваційно-вольова (потреби, мотиви, інтереси,); діяльнісно-поведінкова (вміння, навички, звички поведінки). Звідси випливає, що мало знати моральну норму, мало позитивно її оцінювати, мало прагнути ідеалу, треба діяти, вчиняти, поводитись відповідно до норми на основі самостійного свідомого вибору.

В. Сухомлинський підкреслював: «Вихователь – це особа, яка за дорученням народу має повсякденний доступ до найдорожчого народного багатства – душі, розуму, думок, почуттів дітей, підлітків і юнацтва. Перед ним, з одного боку, моральні цінності, створені, вистраждані протягом століть, з другого – багатство народу, його майбутнє, його надія – молоде покоління. Вихователь творить найбільше багатство суспільства – людину» [6].

На основі аналізу, наукової літератури, нормативно-правових і розпорядчих документів, досвіду практичної педагогічної діяльності можна виділити головні функції, що їх виконує наставник академічної групи. Ці функції випливають із тих завдань та обов'язків, що реалізуються наставником у процесі практичної діяльності.

Будь-яка робота розпочинається із всебічного вивчення її предмету. У випадку виховання студентів і формування колективу групи, наставнику слід детально дослідити, застосовуючи апробовані, валідні, релевантні методики діагностики, особистість кожного вихованця зокрема, а також вивчити рівень розвитку колективу класу, його згуртованість на певних етапах становлення, розкрити специфіку міжособистісних взаємовідносин, виявити наявні мікрогрупи, встановити, за яким принципом вони формуються. Наставник повинен володіти методиками соціометрії та референтометрії, експрес-методики виявлення осіб, схильних до лідерства. Але найважливіше – отримати інформацію про індивідуально-психологічні особливості кожного студента, його інтелектуальні здатності, широту ерудиції, ставлення до навчання, схильності та обдарування, зрештою, рівень вихованості і культури. Класний керівник повинен вивчити мікросередовище, детально ознайомитися із тими можливостями, сукупністю існуючих форм, традиціями, які склались у системі виховної роботи вищого навчального закладу та макроособливості, регіон, у якому діє університет, які громадські, державні чи комерційні структури пропонують свою співпрацю у справі виховання, тому перша і найважливіша функція, яку виконує наставник, є дослідно-діагностична. Вона – своєрідний фундамент, на якому вихователь вибудовує складну архітектуру проектно-організаційної діяльності, направленої на розробку відповідних шляхів реалізації базових і корекційних виховних впливів на особистість.

На основі всебічного вивчення предмету та умов виховної діяльності наставник здійснює планування, проектуючи виховну роботу стосовно кожного студента та колективу групи в цілому (планувальна функція). Розробляється спеціальний підхід до окремо взятого вихованця, який враховує рівень його

вихованості, індивідуально-психологічні особливості (темперамент, нахили і обдарування, ставлення до цінностей). Варто підготувати взірцеву модель особистості, на яку, як наставник так і його підопічні орієнтуватимуться. При складанні плану-проекту варто враховувати зону актуального і найближчого розвитку студента (Л. Виготський), застосовуючи принцип випереджувального морального становлення особистості.

Зауважимо, що на чолі з професором В. Шинкаруком ученими Гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України розроблено орієнтовний план виховної роботи наставника академічної групи на чотири роки. Цей документ включає знайомство з навчальним закладом, його історією, фундаторами, науковими школами, Києвом, Україною славним минулим нашого народу, заходи з формування поваги до Гімну, національних символів, передбачатиме обговорення літературних творів на патріотичні теми, плекання інтересу і ціннісного ставлення до професії, формування здорового способу життя тощо). План охоплювати усі напрями змісту виховання, а його реалізація забезпечує гармонійний розвиток особистості студента.

Супровідним документом орієнтовного комплексного плану є методичні матеріали, де вміщена уточнююча інформація про пам'ятки, місця варті уваги, які стануть предметом екскурсій, провідні підприємства аграрної галузі, методичні поради щодо реалізації запланованих форм роботи тощо.

Після розробки планів і проектів формування академічної групи та кожного її індивіда, класний керівник, озброївшись необхідними знаннями, володіючи арсеналом форм, методів, прийомів і засобів виховної роботи, у співпраці із активом, забезпечує реалізацію індивідуальних і колективних виховних планів і програм. Тому слід виділити організаційно-реалізуючу функцію. Втілюючи її, наставник має дотримуватись етапів розгортання відповідних методик чи технологій, основних закономірностей і принципів виховання. Але необхідно пам'ятати, що сковувати діяльність наставника, обмежуючи її «прокрустовим ложем» наперед заданих шаблонів, непродуктивно.

Робота наставника з формування особистості студента повинна здійснюватись як педагогічний супровід становлення людини, тому наставник виконує мотиваційно-стимулюючу функцію, що включає комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій з доручення молоді до важливих для них подій. На основі рефлексії стимулюється саморозвиток. Також педагог повинен створювати умови, відповідний морально-психологічний клімат, творчу атмосферу, які спонукають вихованців до самореалізації, скеровують на участь у соціальнозначимих проектах. Педагогічний супровід завжди бінарний, бо передбачає поєднання діяльності наставника і самодіяльності вихованця. Наставник повинен уміти конструювати мотивуючі умови розвитку особистості вихованця, направлені на залучення його до соціально значимих відносин з позиції їх активного учасника (Л. Уманський) [7]. Наприклад: кожен із членів студентського колективу має займатись фізкультурою і спортом, вести здоровий спосіб життя, бо у цьому році академічна група, студенти якої здобули найбільшу кількість призових місць у спартакіаді нагороджується безкоштовними путівками на Чорне море; виконувати громадські доручення почесно, бо більшість членів активу студентського самоврядування (М. Бикін, В. Оверченко, А. Білоус, О. Ярмоленко, І. Дмитренко) згодом стали керівниками і мають високооплачувану роботу. Досягнути успіху їм допомогла громадська активність.

На різних етапах реалізації наставником своїх основних завдань виконується контроль-коригуюча функція. У ході втілення проектів і планів щодо формування особистості студента та колективу, наставник, відповідно до обставин, змінює свою методику чи підходи. Шляхом корекції забезпечується підвищення ефективності виховних впливів. Виховна діяльність передбачає творчість педагога, адекватну конкретній ситуації, адже немає однакових студентів, так само не існує абсолютно ідентичних умов і обставин. Навіть незначні зміни дрібних деталей можуть призвести до перетворення «тла» виховної роботи, що змушує коригувати тактику педагогічних дій.

Інформаційно-комунікативна функція виконується вихователем перманентно і пронизує кожну іншу функцію. Наставник підказує підопічним, що і як треба робити, на що слід звернути особливу увагу, який із шляхів пізнання істини чи засвоєння елементів моральної поведінки, розвитку інтелектуальних, вольових, комунікативних якостей є найоптимальнішим. При цьому також відбувається зворотний зв'язок із вихованцем, педагог отримує інформацію про ставлення студента до процесу самовдосконалення та розвитку в заданому напрямку, рівень сприйняття, розуміння, осмислення підопічним предмету засвоєння. Ця функція дозволяє наставнику вербально чи не вербально передати студенту знання і досвід, методично підкріпити зусилля молодої людини, наприклад, у справі самовдосконалення та саморозвитку здібностей, самовиховання особистісних якостей. Добре налагоджений інформаційно-комунікативний контакт закладається на ґрунті довірливих відносин. Наставник спілкується із викладачами-предметниками, суб'єктами навчально-виховної роботи університетського колективу, керівництвом університету, батьками студентів у справі виховання підопічних ввіреної академічної групи.

Ціннісно-орієнтаційна функція. Класний керівник є носієм домінуючих у суспільстві загальноприйнятих цінностей, фокусуючись на яких, він свідомо чи мимоволі формує в учнів певне вибіркове, вартісне ставлення до дійсності.

Крім того, наставник усім своїм єством повинен прагнути досконалості в гармонійному розвитку своєї особистості. Його знання мають бути глибокими, вчинки – шляхетними, прояви поведінки узгоджуватись із правом, мораллю і культурою, зовнішній вигляд – бездоганим. Наставник має бути професійним викладачем, у своїй справі – вмілим і досвідченим фахівцем, явним лідером, бо тільки за таких умов він спроможний прикладом власних досягнень виховати велику людину («Вчив як жив, жив як вчив» Г.С. Сковорода). З огляду на це, можна виділити ще одну важливу функцію, що її виконує наставник – це функція «взірця для наслідування». Особистий приклад класного керівника має бути унаочненням моделі поведінки найдостойнішої людини. Українська народна мудрість підкреслює: «Бурчання наскучить, а приклад научить».

Координаційно-спрямовуюча (системо утворююча) функція. Як уже зазначалось, наставник – центральна фігура навчально-виховного процесу, його найважливіший суб'єкт, активність якого направлена на взаємодію із студентом та усіма суб'єктами організаційно-виховної роботи, як університету, так і за його межами. Наставник покликаний об'єднувати і вміло, невимушено направляти зусилля різних інститутів, учасників освітнього та соціального процесу (посадові особи університету, батьки викладачі-предметники, актив колективу групи, університету, практичний психолог, громадські організації, спортивні секції, гуртки, художні колективи, клуби за інтересами, творча інтелігенція, успішні особистості тощо) на взаємодію з кожним індивідом в цілях його розвитку та становлення як особистості. Отже, наставник виступає

в ролі «архітектора» виховної роботи академічної групи, забезпечує реалізацію системного підходу у вихованні.

Нам відомо, що для успішного виховання людини потрібні три важливі речі: великі цілі (по них важко промахнутись); великі перешкоди (вони гартують волю, зміцнюють дух); великі приклади (взірець для наслідування). «Уся історія людства – це хроніка підриву авторитету найдосконаліших людей» (А. Маслоу) [8]. «Візьми собі за приклад героя давніх часів, іди слідом за ним, порівняйся, обжени – слава тобі» – писав Олександр Суворов. Але, у той же час, абсолютно ідеальних людей не існує. Той же Олександр Суворов зазначав: «Я готовий наслідувати Цезаря в усій величчї його геніальної особистості, але так само я засуджую ті вади, які були йому притаманні».

В основі мети виховання – орієнтація на виховний ідеал. Виховний ідеал – уявлення про взірець людини, людської поведінки й еталон стосунків між людьми, що впливають із розуміння мети життя. Ідеали осіб, що навчаються, відрізняються, як за змістом, так і за структурою і дієвістю. Зміст ідеалу – те, яких людей, літературних героїв, історичних осіб, державних діячів, які якості особистості вихованець вважає ідеальними. Структура ідеалу – рівень узагальненості ідеалу, тобто чи ідеалом є конкретна людина, чи сукупність рис окремих людей, узагальнених в одному образі. Дієвість ідеалу – ступінь впливу на поведінку й особистість вихованця.

У зрілих людей, які займаються самовихованням, виховний ідеал це, конструйований збір рис, якостей визначних героїв, наприклад: доблесть Ахілла, мудрість Соломона, наполегливість Сізіфа, рішучість Цезаря, винахідливість Едісона, тілесна довершеність Давида, фізична сила Самсона, дипломатичність Талейрана.

У контексті конструювання виховного ідеалу важливо торкнутись проблеми виховання на засадах національно-патріотичних цінностей, що є пріоритетною на тлі подій, що відбуваються у 2014 -2015 році в Україні. Важливим для реалізації національно-патріотичного виховання є знання національної історії. Історична пам'ять дозволяє кожній нації визначитись щодо вибору майбутніх шляхів. У змісті патріотичного виховання мають бути не тільки трагічні сторінки нашого минулого. Як сильно підносять нас у національно-патріотичних почуттях переможна українська історія.

У контексті патріотичного виховання важливо звертати увагу на два пріоритети: 1) пантеон героїв; 2) свята і пам'ятні дати.

Кожен народ почитає своїх славних предків, громадсько-політичних діячів, господарів-підприємців минулого і сучасності, які доклались до державного будівництва, сприяли незалежності, утверджували цінності свободи і демократії, розвивали культуру і духовність суспільства, займались просвітницькою діяльністю тощо.

Особливо важливого значення сьогодні набувають питання формування здорового способу життя як системи виховних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок та вмінь. Це зумовлено таким (за даними Інституту соціальних досліджень імені О. Яременка – звіт 2011 р.): сьогодні палять близько 67% хлопців та 55% дівчат віком до 18 років; більше 40% повідомили, що перша спроба будь-яких алкогольних напоїв відбувається у віці 13 років або раніше; 25,4% учнів мають досвід вживання заборонених наркотичних речовин. Це середовище з якого формується студентських колективів університету. Крім того, відомо, що стан

системи охорони здоров'я визначає лише 10% усього комплексу впливів на здоров'я людини, а решта 90 % обумовлюється: станом екології (20 %), спадковістю (20 %) і найбільше – способом життя (50 %).

При формуванні поглядів і переконань щодо здорового способу життя педагогам-наставникам доцільно, окрім раціональної сфери, здійснювати вплив на емоційну. Для цього можна використовувати мистецтво, зокрема поезію, бо інколи художній образ може зробити більше а ніж поняття чи умовивід через те, що серце часто сприймає «аргументи», яких розум збагнути не здатний (Б.Паскаль).

Вкрай важливим є здоровий спосіб дівчат, які у майбутньому стануть матерями і саме їм належить привести на світ повноцінне, фізично сильне і розумне покоління. Відомий український поет Олександр Демиденко написав на тему порушення принципів здорового способу життя окремими представницями прекрасної статі доречного вірша «Іде дівча з цигаркою».

У структурі особистості майбутнього фахівця агропромислової галузі, який є представником біономічних професій типу «людина-природа» важливою є екологічна культура, яка формується у процесі екологічного виховання – коли у людини розвивають здатності гармонійного співжиття з живою матерією довкіллям. Зміст екологічного виховання полягає в усвідомленні того, що світ природи є середовищем існування людини, тому вона має бути зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти (ноосферогенез).

Сучасні біотехнології у веденні агрогосподарства не можна ввіряти аморальній людині, яка молиться «золотому тельцю» – це небезпечно для майбутнього планети Земля. Генна інженерія, зміна автентичності живої природи згубно позначається на людині і перспективах її виживання. У підготовці майбутніх фахівців АПК слід послуговуватись філософсько-педагогічним принципом Йонаса, який гласить: «Людство має існувати», а філософія сталого розвитку суспільства вимагає, щоб у природі зберігався баланс, а її ресурси використовувались темпами, що дозволяють їм відновлюватись.

Часто доводиться чути від наставників академічних груп про перевантаженість роботою. Існує простий спосіб вирішення цієї проблеми. Наставник академічної групи не може бути перевантажений, якщо він використовує методику А. Макаренка і формує колектив академічної групи, у результаті чого частина обов'язків передається активу або дієвим органам студентського самоврядування, а потім відбувається перехід студентів на рівень самовиховання.

Наставник, як лідер громадської думки у певній академічній групі, має домагатись того, аби така громадська думка була принциповою (глибокий і критичний аналіз своїх товаришів з позиції існуючих моральних норм) і у соціально значимих питаннях мала низький «порог обурення» – якщо негативні вчинки члена колективу досягають критичної маси – громадська думка гостро реагує – вибухає. В такому разі порушник загальних вимог, норм поведінки і цінностей піддається категоричному критичному осуду.

Насамкінець, торкнемось проблеми ставлення наставника до вихованця. Українська народна мудрість гласить: «Якщо будеш ставитись до дитини як до поросяти, то дивись вона і захрюкає». Повчальними у цьому сенсі є слова Йогана Гете: «Якщо ми приймаємо людей такими, якими вони є, ми робимо їх гіршими. Якщо ж ми ставимось до них так, як ніби вони такі, якими їм слід бути, ми допомагаємо їм стати такими, якими вони спроможні стати». Цю думку підтверджує сентенція письменника Михайла Пришвіна: «Та людина, яку

ти любиш в мені, звичайно краща за мене: я не такий. Але ти люби, і я постараюсь бути кращим від себе».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, наставник є системоутворюючим суб'єктом освітньої діяльності, спирається на об'єктивні дані діагностичного інструментарію, має бути досконалим у власній самопрезентації, а його життя повинно переконливо засвідчувати вірність високим ідеалам добра, істини і справедливості. У цілому діяльність наставника характеризується алгоритмічністю, бо є послідовною у реалізації основних функцій, але при цьому передбачає свободу творчості, тому що педагогіка це не тільки наука а мистецтво плекання людської душі.

Здійснюючи свої функції в аграрному вищому навчальному закладі наставник працює із майбутніми фахівцями біономічних професій, що передбачає безпосередній їх контакт із живою природою. З огляду на це, пріоритетним у вихованні студентів аграрних вищих навчальних закладів мають стати ноосферний підхід та принцип сформульований Йонасом «Людство мусить існувати», формування екологічної культури та здорового способу життя молоді (виховання валео-екологічних цінностей). У той же час, наставник має забезпечувати супровід процесу самовиховання підопічних студентів, що не видається можливим без конструювання виховного ідеалу на основі природовідповідного пантеону героїв та календаря свят і пам'ятних дат.

Перспективи подальших досліджень лежать у площині вивчення особливостей виховання особистості майбутнього фахівця агропромислової галузі як лідера трудових колективів.

Література

1. Педагогіка : учеб. пособ. для студентов пед. вузов и пед. колледжей / [под ред. П. И. Подкасистого]. – М. : Педагогическое общество России, 2004. – 608 с.
2. Шинкарук В. Д. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах (для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка») / В. Д. Шинкарук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник – К.:ЦП «Компринт», 2015. – 236 с.17
3. Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник; [пер. с англ. и нем. Д.А.Леонтьева, М. П. Папуша, Е. В. Эйдмана]. – М. : Прогресс, 1990. – 368 с.
4. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки/ О.І.Вишневський. – 3 є вид., доопр. і доп. – К. : Знання. – 2008. – 568 с.
5. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка / Стельмахович М. Г. – К.: Радянська школа, 1985. – 312 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5 т. - Т.4. К.: Рад. Шк., 1976, – 640 с.
7. Уманський А. Л. Педагогічний супровід дитячого лідерства / Уманський А.Л. – Кострома: КГУ, 2004. – 290 с.
8. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу; [пер. с англ.]. – [3-изд.] – СПб.: Питер, 2012. – 352 с.
9. Макаренко А. С. Коллектив и воспитание личности / Антон Семенович Макаренко. – М. : Педагогіка, 1972. – 333 с.

REFERENCES

1. Pedagogyka: ucheb. posob. dlya studentov ped. vuzov y ped. koledzhej / [pod red. P.Y.Podkasytogo]. – M.: Pedagogycheskoe obshhestvo Rosyy, 2004. – 608 s.
2. Shynkaruk V. D. Teoriya ta istoriya socialnogo vykhovannya v zarubizhnykh krayinakh (dlya studentiv napryamu pidgotovky «Socialna pedagogika») / V.D.Shynkaruk, R.V.Sopivnyk, I.V.Sopivnyk – K.:CzP «Komprynt», 2015. – 236 s.

3. Frankl V. Chelovek v poyskakh smysla: sbornyk; [per. s angl. y nem. D.A. Leonteva, M.P.Papusha, E.V.Ejdmana]. – M. : Progress, 1990. – 368 s.
4. Vyshnevskiy O. I. Teoretychni osnovy suchasnoyi ukrayinskoyi pedagogiky / O. I. Vyshnevskiy. – 3 ye vyd., doopr. i dop. – K.: Znannya. – 2008. – 568 s.
5. Stelmakhovych M. G. Narodna pedagogika / Stelmakhovych M. G. – K.: Radyanska shkola, 1985. – 312 s.
6. Sukhomlynskiy V. O. Vybrani tvory v 5 t. - T.4. K.: Rad. Shk., 1976, – 640 s.
7. Umanskiy A. L. Pedagogichnyj suprovid dytyachogo liderstva / Umanskiy A. L. – Kostroma: KGU, 2004. – 290 s.
8. Maslou A. Motyvacyya y lychnost / Abrakham Maslou; [per. s angl.]. – [3-yzd.] – SPb.: Pyter, 2012. – 352 s.
9. Makarenko A. S. Kollektiv y vospytanye lychnosty / Anton Semenovych Makarenko. – M. : Pedagogyka, 1972. – 333 s.

EDUCATION OF THE FUTURE SPECIALIST OF AGRO-INDUSTRIAL SECTOR THE LIGHT MENTORS ACADEMIC GROUP

R. SOPIVNYK, Doctor of Education, assistant professor of the Department of Pedagogics of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** The article describes the activities of the academic tutor groups in the agricultural university in the context of educational functions. The attention on the methodological principles of educational work, the use of value, noosphere approach trait theory in the educational process of agricultural universities. The issues of designing educational ideal by the proper selection of a pantheon of heroes of national history and definition of the calendar of holidays and anniversaries. It focuses on healthy lifestyles modern students and youth.*

***Keywords:** education, value attitude, a pantheon of heroes, the calendar of public holidays and anniversaries, as mentors academic group*

37.091.33:373

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

**І. Б. СПІВАКОВА, заслужений вчитель України,
директор Кловського Ліцею № 77 (м. Київ)**

***Анотація.** У статті розглядаються діяльнісний і змістовий аспекти методичної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі, які розкривають її мотиви, мету, завдання та принципи організації у контексті реалізації компетентнісної освіти, що забезпечує як професійний розвиток учителя, так і нову якість шкільної освіти.*

***Ключові слова:** якість шкільної освіти, методична робота, розвиток методичної роботи, система методичної роботи, професійна компетентність педагога, мета, завдання і принципи організації методичної роботи.*

© І. Б. Співакова, 2015